

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСПЛАНТАЛОГІЇ В УКРАЇНІ

Кальніченко Т.К.,

*вихованець КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді»,
відділення філософії та суспільствознавства секції «Правознавство»,
учень 10-В класу гімназії №257 «Синьоозерна», м. Київ, Україна,
e-mail: tkalnichenko@gmail.com*

Ольшанецька О.Б.,

*вчитель правознавства
гімназії №257 «Синьоозерна», м. Київ, Україна,
e-mail: olgaolshanetskaya@gmail.com*

Згідно Конституції, Україна є соціальною державою, таким чином, підтверджується пріоритетна політика в сфері трансплантації та донорства органів. Донорство органів та їх трансплантація має загальнодержавне стратегічне значення і є одним із ключових питань вітчизняної системи охорони здоров'я. Однак українське законодавство далеке від досконалості у регулюванні даного питання.

Поняття «трансплантація» в Україні за новим Законом від 17 травня 2018 року, характеризується як «спеціальний метод лікування, що полягає в пересадці анатомічного матеріалу людини від донора реципієнту і спрямований на відновлення здоров'я людини».

Однак, впродовж багатьох років ситуація виглядала таким чином, що вітчизняні законодавці ігнорували регулювання сфери трансплантації. І вже зараз тисячі наших громадян потребують операції з трансплантації того чи іншого органу, і більшість із них, за умови його відсутності, приречена.

Багато науковців дослідили проблематика питання української трансплантації органів та тканин. Врешті-решт, підсумовуючи можна навести чотири основні види трансплантації: ксенотрансплантація (пересадка від донора до реципієнта з різних біологічних родів та родин), гетеротрансплантація (пересадження від донора до реципієнта різних видів в межах одного роду), гомотрансплантація (пересадка органів та тканин від людини до людини) та аутоотрансплантація (пересадка в межах одного організму). Усі вищезазначені види трансплантації регламентуються чинним законодавством України.

Слід зазначити, що історія пам'ятає часи, коли здійснювалися перші спроби пересадки органів та тканин від здорової людини хворому. Наприклад, цьому можна знайти підтвердження в античній міфології та релігії, трактатах Середньовіччя та медичних записах, що дійшли до нашого часу. Значну роль відіграв Микола Іванович Пирогов, наукові праці якого стали зразками для цілого покоління українських хірургів.

Завдяки тому, що в останні п'ятдесят років галузь транспланталогії набула широкої популярності в медицині, виникла потреба в чіткому міжнародному юридичному регулюванні. Перші спроби стосувалися регулювання етичних питань. А вже 1987 року на 39-ій сесії Всесвітньої медичної асамблеї була

підписана Декларація з трансплантації органів людини. 1991 року ВООЗ були схвалені «Керівні принципи, що регламентують трансплантацію органів і тканин людини». Обидва акти є фундаментальними у міжнародному праві.

В нашій державі існує висока потреба у донорстві органів. Для цього, Верховна Рада прийняла Закон, який отримав негативні відгуки провідних експертів.

Головною причиною є принцип «презумпції незгоди», який за думкою фахівців є менш прийнятним за «презумпцію згоди». Останній принцип розповсюджений у багатьох розвинених країнах (Бельгія, Ізраїль, Велика Британія, Білорусь, Австрія, Іспанія, ін.).

А от принцип «презумпції незгоди», навпаки, діє в набагато меншій кількості країн. За даним принципом пріоритетом є не життя та здоров'я живих людей, а збереження тіл померлих.

У новому Законі України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» було передбачено ряд змін до Кримінального Кодексу України. Ці зміни стали поштовхом до запобігання нелегальній трансплантації, таким чином збільшивши суворість покарань. Також встановлюється чіткий порядок констатації смерті головного мозку та біологічної смерті.

Ряд запроваджених змін досі не втілені. По-перше, не створено Єдину державну інформаційну систему трансплантації, яка призначена для роботи з інформацією та розподілом даних щодо трансплантації. По-друге, не систематизована велика кількість реєстрів: реєстр анатомічних матеріалів людини, призначених для трансплантації; реєстр живих донорів; реєстр реципієнтів. Кабінет Міністрів України та інші органи виконавчої влади, що мають делеговані повноваження, не приймають підзаконні НПА, що передбачені прийнятим у 2018 році Законом.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що новий Закон є кращим за попередній. Водночас глобальних змін, що стануть подальшим кроком на шляху до євроатлантичного курсу України, не відбулося. Хоча Україна має багато прикладів для наслідування (сусідня Білорусь, високотехнологічний Ізраїль, партнерська Туреччина, ін.). Прийняття 17 травня 2018 року Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» започаткувало новий етап вітчизняної трансплантології. Закон є недопрацьованим і породжує ряд проблем, які виникли вже після його введення: для його виконання не прийнято цілу низку підзаконних нормативно-правових актів; не прописано програмне забезпечення для Єдиної державної інформаційної системи трансплантації; не існує діючої системи трансплант-координації в Україні; не визначений відповідальний орган, що буде реалізувати державну політику у сфері надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації; не прописано конкретної черговості отримання згоди у близьких родичів та членів сім'ї донора; не існує Картки донора анатомічного матеріалу, яка б містила відмітки про надання згоди або незгоди на посмертне донорство; не існує Переліку закладів охорони здоров'я, які будуть здійснювати трансплантації та/або діяльність, пов'язану з нею, вимог щодо технічного оснащення цих суб'єктів, переліку супроводжувальної

документації; і головне – не змінено «презумпцію незгоди» на «презумпцію згоди».

Список використаних джерел:

1. Конституція України: офіц. текст. К.: Алерта : 2019. 80 с.
2. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині : Закон України від 17.05.2018 р. № 2427-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2427-19>
3. Ольховик Л.А. Правове регулювання трансплантології в Україні / Л. А. Ольховик, А.Д. Ременяк// Порівняльно-аналітичне право. – 2016. – № 5., 114–116 с.
4. Новицька М. М. Ключові зміни до законодавства України про трансплантацію. Особливості розвитку публічного та приватного права в Україні: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 20-21 липня 2018 р). – Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2018., 56-59 с.
5. Тодуров Б. Законодавче закріплення презумпції згоди дасть поштовх до розвитку трансплантації в Україні / Б. Тодуров [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/F3286n>
6. Анікіна Г. В. Особливості правового регулювання трансплантації органів від померлого донора / Г.В. Анікіна // Юридична Україна. – 2010. – № 10., 68-75 с.